

BAYRAMIÇ YÖRESİ TAHTACI TÜRKMENLERİNDE ÖLÜM ETRAFINDA OLUŞAN İNANIŞ VE RİTÜELLER*

Beliefs and Rituals Around Death in Tahtaci Turkmens
in Bayramic Region

Cem MERİÇ**

ÖZET

Halk kültüründe önemli bir yere sahip olan ve geçiş dönemi uygulamalarının başında yer alan ölüm; etrafında birçok inanış ve ritüel bulundurarak günümüze kadar gelmiştir. Bu ritüel ve inanışlar farklı kültürlerde değişik biçimlerde görülse de birçoğunun törensel bir yapı içerisinde olduğu göze çarpmaktadır. Bu farklılığın temelinde ise inanç çeşitliliği ön plana çıkmaktadır. İnsanların sahip olduğu inançlar bütünü, toplumun ölüme olan bakış açısıyla birlikte ölüm etrafında oluşan inanış ve ritüelleri de etkilemektedir. Bayramiç yöresi Tahtacı Türkmenlerinde ise ölüm etrafında gelişen birçok folklorik unsur saptanmıştır. Bunlara; bazı hayvanların veya olayların ölümü çağrıştırması, ölen kişinin başında defin işlemlerinden evvel sazender tarafından ölüm nefeslerinin okunması, ölen kişinin sağken dinî törende giydiği elbiseleri ve değerli eşyaları ile gömülmesi, ölen kişinin mezarında rahat etmesi amacıyla mezar içlerinin oda şeklinde kazılması, Hıdrellez zamanı her ailenin mezarlığa gidip ölen akrabalarını ziyaret etmesi ve atalarının mezarları başında kurban kesmeleri örnek olarak gösterilebilir. Tahtacı Türkmenlerinde ölüm öncesi ve ölüm sonrasında gerçekleştirilen inanış ve ritüeller, geleneksel uygulamalarla birlikte günümüzde de sürdürmektedir. Bu çalışmada, Çanakkale ili Bayramiç ilçesine bağlı Tahtacı Türkmen köyleri arasında yer alan Koşuburnu ve Karıncalık köyleri ile ilçe merkezine bağlı Tahtacı mahallelerinde yaşayan kaynak kişiler ile yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen ölüm ile ilgili inanış ve ritüeller dahilindeki veriler halk bilimi disiplini çerçevesinde analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ölüm, inanış, ritüel, gelenek, halkbilimi.

ABSTRACT

Death, which plays a significant role in the folk culture and takes place near the top of the transition period practices; survives until today by bringing along many beliefs and rituals. Although these rituals and beliefs are seen in different forms in different cultures, many of them are in a ceremonial structure. At the heart of this difference, faith variety comes into prominence. The beliefs that people possess

* Bu çalışma, 08-09 Kasım 2018 tarihlerinde Çanakkale'de düzenlenen "Motif Vakfı Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu"nda aynı adla sunulan bildirinin genişletilmiş şeklidir.

** Lisansüstü Öğrenci, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı – cem.meric4817@gmail.com

This article was checked by Turnitin.

have an impact on the beliefs and rituals that occur around death along with the society's perspective on death. There are many folkloric elements are identified about death between Tahtacı Turkmen's in Bayramic region. To these; the death of some of the animals or events recalling the death of the person at the beginning of the burial of the sazender before the death breath reading, the deceased in the health of the religious ceremony and the dressed in the clothes and buried in the burial of the deceased in order to be comfortable in the grave of the deceased person in the form of tombs, Hidrellez time to each family's cemetery and visiting relatives who died and sacrificing their ancestors at the graves. Beliefs and rituals are performed in pre-death, while-death and post-mortem period between Tahtacı Turkmen's maintains their traditional identity until today. In this study, the data about the beliefs and rituals related to the death obtained via interviews with the people as source living in Kosuburnu and Karıncalık villages and Turkmen's neighborhood in Bayramic district of Çanakkale Province were analyzed within the framework of folklore discipline.

Keywords: Death, belief, ritual, tradition, folklore.

1. Giriş

İnsan hayatının, belirli dönemlerde yaşadığı değişim süreçlerine Fransız folklorcu Gennep'in ifadesiyle "geçiş dönemi" adı verilmektedir. Doğum ile başlayan bu değişim süreci; evlilik ile devam ederek ölüm ile noktalanır. Ölüm, geçiş döneminin son evresidir. İnsanoğlu, hayatında önem arz eden bu süreçleri sahip olduğu geleneksel dünya görüşüne göre şekillendirmiş ve bunun sonucunda insanlığın geçiş dönemleri, içerisinde birçok inanış ve uygulama ile törensel bir yapıya bürünmüştür. Türklerin ölümden sonra ruhun yaşamaya devam ettiği düşüncesi, beraberinde birçok inanış ve ritüeli meydana getirmiştir¹.

Ruhların yaşayanlarla bağlantısını kesmediğine dair inancın yansımalarını, Müslüman Türkler arasında da görmek mümkündür. Museviliği, Hristiyanlığı ve İslam'ı benimseyen Türk grupları, bu dinlerin ruh, ölüm ve öteki dünya ile ilgili tasavvurlarını benimsemekle birlikte, eski inanç sistemlerine ait pek çok unsuru da yaşatmışlardır (Aça, 2016: 480).

Yaşayan canlı varlıkların, özellikle de insanların, bedeni terk ederek ya da ondan ayrılarak organizmanın yaşam fonksiyonları ve ölümü hakkında karar veren ruhani bir temel ögeyi taşıdıkları inancı, Türk halklarının inançlarının derinliklerine kök salmıştır (Tryjarski, 2012: 117). Yörükân'a göre (2016: 99), Şamanizm inancıyla ilişkili bazı ritüeller, ölümlerin ruhlarını kutsamak için bazı merasimler, kabirleri ziyaret, büyük uluların mezarları etrafında dolaşmak, dilek için kurban vaat etmek ve mezarlarda kurban kesmek, bazı yaşlı ağaçların kutsallığına inanmak, ağaç dallarına ve kapılarına çaput bağlamak, su kaynaklarında ve bazı ağaç gölgelerinde ruhların ve cinlerin bulunduğunu tasavvur etmek, yeni doğanlara kurban kesmek, hastaların iyileşmesi için kurban kesmek,

¹ Geleneksel dünya görüşünün tezahürü bağlamında ölüm ve inanış konusuyla ilgili geniş bilgi için bk. (Lvova vd., 2013a, 2013b, 2013c).

ölülerin canı için aş pişirmek, sebil yapıp su dağıtmaktır. İnan ise (2017: 178), ölülerin genellikle elbiseleri, yemekler, rakı, atının eğer takımları ile beraber gömüldüğünü ifade eder.

Türkler, Orta Asya'dan Anadolu'ya doğru yaptıkları göçlerle birlikte sahip oldukları inançları da beraberlerinde getirmiştir. Uzun yıllar bu inançlarını ritüelistik bir yapı içerisinde sürdürmelerine rağmen İslamiyet'in kabul edilmesiyle bu inançların birçoğu unutulmuş; bazıları ise farklı bir kimliğe bürünerek günümüze kadar gelebilmiştir. Tahtacı sözcüğü, yapılan bir işin, bir mesleğin adı olmaktan çok, ağırlıklı olarak bir inancı ifade etmektedir. O nedenle Tahtacılar; Çanakkale Kaz Dağları'ndan başlayıp, ağırlıklı olarak güneye doğru ilerleyen Balıkesir, Edremit, Manisa, İzmir, Aydın, Denizli, Muğla, Antalya, Mersin, Adana hattındaki dağlarda ya da dağ eteklerinde yaşayan Alevilerdir (Biçen, 2005: 99).

Araştırma sahasında gerçekleştirilen çalışmalar kapsamında elde edilen verilerden hareketle, Eski Türklerde Şamanizm etrafında oluşan inanış ve ritüellerin günümüzde Bayramiç yöresi Tahtacı Türkmen grupları arasında da değişik formlarda yaşatıldığı söylenebilir. Yapılan saha araştırması kapsamında, Çanakkale ili Bayramiç ilçesine bağlı Tahtacı Türkmen köylerinden olan Karıncalık ve Koşuburnu köylerinde ölüm ile ilgili inanış ve uygulamalar mülakat ve gözlem tekniğiyle derlenmiştir. Bayramiç (Çanakkale) yöresinde yaşayan Tahtacı Türkmenlerinde ölüm ile ilgili tespit edilen inanış ve ritüeller, aşağıda çeşitli alt başlıklar halinde sunulmuştur.

2. İnceleme

Tahtacı inançlarında, kişinin biyolojik ölümü ile birlikte bedeninin öldüğüne, ruhunun ise "Hakka yürüdüğüne" inanılır. Genel anlamda, biyolojik ölümle birlikte bedenlerin toprakla yeniden bütünleştiğine, ruhun ise farklı bir boyutta ve biçimde yaşamlarını hem bu dünya hem de öte dünya ile ilişkili olarak sürdürmeye devam ettiğine, "Haktan gelindiğine" ve "Hakka döndüğüne" inanılır. Bu anlamda, bu dünyadaki ile benzerlik taşıyan bir öte dünya anlayışı vardır (Uluocak, 2014: 59-60).

2. 1. Ölümün Belirtilerine Dönük İnançlar

Tahtacılar da baykuşun ötmesi hayra yorulmaz. Baykuşun öttüğü evden yakın zamanda ölü çıkacağına inanılır. Ayrıca vakitsiz uluyan köpek de ölümün habercisidir. Yolda yürüyen kişi eğer tavşan görürse uğursuzluk sayılır ve ölüme yorulur. Tilkinin köye yakın bir tepede ulması ve büyük yılan görülmesi de ölüme işarettir (KK-5). Karganın görülmesi veya ötmesi ölümün habercisidir. Karga çok akıllı bir hayvandır; karga kendi leşini gömdüğünden insanoğlu da ölüsünü gömmeyi kargadan öğrenmiştir. Siyah renkli ve büyük bir kuş olan "kocaoğlak kuşu" öttüğü zaman köyden ölü çıkar (KK-8).

Yatıra zarar veren kişiye, zarar verdiği yatırın sahibinin bir fenalık getireceğine inanılır. Ayrıca çevrede bulunan ulu ağaçlara asla zarar verilmez. Hatta ulu ağaçların altında bulunan pürçekleri bile toplanmaz

(KK-7). Ulu ağaçlara zarar veren kimselerin başına kötü şeyler gelir. Ulu ağaçlar asla kesilmez (KK-6).

Rüyada ölen bir akrabanın görülmesi kötüye işarettir ve ölüme yorulur. Eğer birisi rüyasında ölen bir akrabasını görürse; rüyasında gördüğü kişinin kendisine veya çevresine bir kötülük getirmemesi için o gün köy kahvesine giderek orada bulunanlara çay, kahve vb. içecek ısmarlar. Rüneyı gören kişi ikramdan önce, köy kahvesinde bulunanlara falanca akrabasını rüyasında gördüğünü ve bu nedenle kahvedeki herkese ikramda bulunduğunu belirtir. Kahvedekiler ise ikramı kabul edip içtikten sonra, rüyada görülen kişinin ruhuna değsin, diyerek dua eder (KK-3).

2. 2. Ölüm Nefesleri

Eğer bir kişi akşamüstü ya da gece ölmüş ise ertesi gün yapılacak olan defin töreni için beklenir. Ölen kişi ev içerisinde sırtüstü yatırılarak üstü örtülür. Karın kısmına ise bıçak koyulur. Mevtanın başucunda delil uyardırıldıktan sonra köydeki sazender veya sazenderler, ölünün ruhunu rahatlatmak için sırayla gün doğuncaya dek saz çalarak ölüm nefesleri söyler. Kadınlar ise ağlaşarak "ağıt ağlatır". Erkekler ise evin dış kısmında meydan ateşi yakarak ölünün evden çıkmasını bekler (KK-6, KK-7). Herhangi vakitte ölen bir kimsenin başında ise Kul Himmet'e ait olan en az 3 ölüm nefesi okunur:

1. Aşağıdan gelir Acem kokusu
Çırpına çırpına ağlar bacısı
Ölüm ölüm dediğin iç acısı
Var git ölüm var git neyin kaldı bizde.

Ölüm geldi de içimizde gezerdi
Ananın babanın bağırını ezerdi
Gelinlik kızın al benzini çözerdi
Var git ölüm var git neyin kaldı bizde.

Yaz gelince çayır çimen bitmez mi
Güz gelince bülbüller ötmez mi
Anamı babamı aldın yetmez mi
Var git ölüm var git neyin kaldı bizde.

Kul Himmet'im der gayrı gülemem
Tebdilim şaştı erenler bilemem
İşte giderim gayrı geri gelemem
Var git ölüm var git neyin kaldı bizde (KK-7).

2. Bu dünyada üç nesne büktü belimi
Bir yoksulluk bir ölüm bir ayrılık
Yaktı bağırımı dal eyledi belimi
Bir yoksulluk bir ölüm bir ayrılık.

Felek bir ok attı büktü belimi
Akar gözlerimin kan ile nemi
Bal yerine bana içirdi zehri
Bir yoksulluk bir ölüm bir ayrılık.

Felek ağı kattı benim aşıma
Görün komşular neler geldi başıma
Toprak attılar kirpiğime kaşıma
Bir yoksulluk bir ölüm bir ayrılık.

Bu dünya fanidir murad alınmaz
Hep gelenler gider burada kalınmaz
Bildim ölümlere çare bulunmaz
Bir yoksulluk bir ölüm bir ayrılık.

Kul Himmet'im dertli dertli söyledi
Görün dostlar ölüm bizi n'eyledi
Yıktı evin direğın viran eyledi
Bir yoksulluk bir ölüm bir ayrılık (KK-7).

3. Ben de bu dünyaya geldim geleli
Yoğımış bizlere dünyada halalı
Elleri kınalı başı duvaklı
Nice gelinimiz var kara toprakta.

Üç gün oldu aranızdan göçeli
Ak koyunu kara koyundan seçeli
Elleri kınalı yüzü perçemli
Nice kızımız var kara toprakta.

Şu dünyaya geldim de neler gördüm
On iki imam dergâhında dolu içtim
Ana kucağında yavru uçurdum
Nice yavrumuz var kara toprakta.

Kul Himmet der gözümün yaşı aktı
Emsiz dertler ciğerimizi yaktı
Anasının sütü burnunda koktu
Nice oğlumuz var kara toprakta (KK-7).

Eğer bir kişi hane dışında ölmüş ise öldüğü yerin etrafı taş ile çevrilerek meydan çerağı yakılır. Kişinin öldüğü gün sofraya çıkarılır. Eve gelen ziyaretçilere pilav, ayran vb. yiyecekler ikram edilir (KK-9).

2. 3. Yıkama ve Süsleme

Yıkama işlemini yapacak olan kişi "Elimi koydum döşüne / Başını koydum musalla taşına / Sadece senin başına değil / Cümle âlemin başına" diyerek "yıkama duasını" okur. Ölü yıkanmadan evvel beden

tıraşı yapılır. Eğer ölen kişi erkek ise erkek, kadınsa kadın tarafından yıkanır (KK-6).

Cenazenin yıkanacağı suya dua okunduktan sonra suyun içerisine genellikle kekik, ıhlamur çiçeği, limon çiçeği ve diğer mevsim çiçekleri katılır. Evli olan çiftlerden birisi ölmüş ise sağ kalan eş, ölen eşinin ayağına, koluna ve kafasına niyaz eder. Ardından suyun ısıldığı kazan ters çevrilerek üç gün boyunca içerisinde çıra yakılarak cenaze evinin önünde bekletilir (KK-8).

Yıkama işleminin ardından ölen kişi bir kadınsa, ahirete güzel gitmesi için cemde giymiş olduğu kıyafet veya temiz olması şartıyla başka bir kıyafet giydirilir. Ayrıca kıyafetinin üstüne boncuktan yapılmış olan süs eşyası takılır. Gözlerine çıra isinden sürme çekilip ellerine kına yakıldıktan sonra kadının başı bağlanır ve ardından kefenlenir (KK-2).

Eğer ölen kişi erkekse yine aynı şekilde kendisine cemde giydiği kıyafet veya başka bir temiz kıyafet giydirilir. Başına sarığı bağlandıktan sonra kıyafetinin cep kısmına sembolik olarak maddî değeri düşük bir miktar para koyulur ve ardından kefenlenir (KK-9). Erkeklerin kefenini erkekler; kadınların kefenini ise kadınlar diker. Ayrıca ölen kişinin kefenine düğüm atılmaz. (KK-1, KK-4).

2. 4. Mezarın Hazırlanması

Mezar, kişinin sağlığında iken vasiyet ettiği yere veya aile mezarlığının yakınına "goytan" (mezarın alt kısmının oyulması) verilerek geniş bir şekilde kazılır. Kadınların mezarı, erkeklerin mezarına göre daha derin kazılır. Bunun sebebi ise kadınların, erkeklerden daha az kemiğe sahip olduğu inancıdır. Ardından ölen kişinin sağlığında iken ölümünü düşünerek toplayıp yıllarca saklamış olduğu ölümlük tahtaları sırayla mezarın en alt kısmına yerleştirilir. Daha sonra ölümlük tahtasının üstüne döşek, yastık ve yorgan sırasıyla eklenerek mezar, defin için hazırlanmış olur. Musahip olmadan ölen kişiler "ne ötelik ne berilik" sayıldığından mezarları, mezarlığın içerisinde ayrı bir yere yapılır (KK-3, KK-5).

2. 5. Ölüm Erkânı ve Helallik Duası

Kadın cenazenin erkânını kadın, erkek cenazenin erkânını ise erkek okur. Cenaze erkânını yönetecek olan kişi sağ elini mevtanın göğsüne koyduktan sonra üç kez "ölüm erkânını" okur:

Bismişah, Allah Allah
Geldik dünya evine
Göçtük ahret evine
Bağlandık On İki İmam yoluna
Haldir hâl
Yoldur yol
Yürü Allah'ın kulu
Gittiğin cennet evi
Daldığın ahret gölü
Mükerrerem evvel Mükerrerem sâni

El benim değil
Ŗah ustasının eli (KK-6).

Son olarak "helallik duası" okunup cenaze törenine katılan kişilerden üç kez helallik istenir:

Ey cemaat bu mevta gidiyorum diyor
Yanıma gelenlere selam söyleyin diyor
Acep hâli ne diye soranlara selam söyleyin diyor
Soyun beni de koyun teneşirin üstüne
Yuyun beni sođuk sıcak suylan diyor
Yuyan ahbablarıma selam söylen diyor
Ah nereden düştüm ben bu dünyada senin hırsına
Doyamadım ben bu dünyada eşime dostuma
Namaz için gelip de benim üstüme
Duran ahbablarıma da selam söylen diyor
Ey cemaat bu mevta gayrı ben gidiyom diyor
Gelenler gelsin gelmeyenler bu dünyada kalsın diyor
Benim ahret hakkım sana helâl olsun diyen
Komşularıma da selam söylen diyor
Allah Allah ya Allah ya Muhammed ya Ali'm sendendir medet diyor

Allah taksiratını affetsin, cennet-mekân olsun, ardı aydın olsun
Benim hakkım da sana helâl olsun diyen
Komşularıma da selam söylen diyor
Ŗu mevtaya hakkınızı helâl edin komşular diyor (KK-6).

Cenaze erkânının tamamlanmasıyla birlikte ölen kişi, musahiplik ceminde kullanılan "meydan döşeğine/minderine" sarılıp defnedilmek üzere mezarlığa götürülür.

2. 6. Gömme

Cenaze, kazılan mezara indirilmeden evvel mezarı kazmak için toprağa çapayı ilk vuran kişi, cenazenin yüzünü açarak gözlerine toprak serpiştirir ve mevtanın yüzünü yeniden kapatır. Cenaze mezara yerleştirildikten sonra mezarlığa gelen kişilerin getirdiği havlu, peşkir vb. eşyalar mezarın içersine sığacak şekilde yerleştirilir ve ardından ölümlük tahtaları mezarın üst kısmına dizilir. Cenazenin defni aşamasında kadınlar mezarlığa giremez. Mezarı kazmak için toprağa çapayı ilk vuran kişi kürek yardımıyla ölünün üstüne ilk toprağı atar. Ölen kişiyi defnetmek amacıyla mezarlığa giden herkes en az üç kez kürek ile toprak atar. Bu işlem boyunca kürek asla elden ele verilmez. Toprağı atan kişi küreği yere bırakır ve toprağı atacak olan bir sonraki kişi küreği yerden alarak toprak atar (KK-3).

Toprak atma işlemi tamamlandıktan sonra toprağın üstüne baştan ayağa, ayaktan başa ve baştan ayağa olmak üzere testi yardımıyla üç kez su dökülür. Yeniden kullanılması durumunda kullanan kişiye ölüm getirebileceği inancından dolayı testi delinerek kullanılamaz hâle getirilir. Mezar taşına aşaağıya doğru üç parmak şeklinde "kaz ayağı" damgası

işlenir. Bunun anlamı “Allah, Muhammed, Ali” üçlemesidir. Son olarak ölen kişinin günlük hayatta sık olarak kullandığı baston, anahtarlık, çakmak vb. bir eşyası mezarının yanına bırakılır (KK-5). Ölen kişiye kırk gün boyunca şeytan veya kötü ruhların musallat olmaması için toprağın üstüne çam dalları atılarak mezarın etrafı beyaz bir ip ile çevrilir. Ölünün kırkı çıktıktan sonra yeniden mezarlığa gidilerek çam dalları toplanır ve beyaz ip kaldırılarak mezarın etrafına taşlar dizilir (KK-7, KK-9).

2. 7. Gömme Sonrası Uygulamalar

Ölünün yıkandığı yerde ve hanesinde üç gün boyunca “delil” yakılır. Ölen kişinin ruhunu rahatlatmak için sırasıyla “üçü”, “yedisi”, “kırkı” ve “elli ikisi” yapılır. Bu uygulamaların içeriği cenaze sahiplerinin ekonomik durumuna göre değişiklik göstermektedir. Bazı aileler kurban kesip keşkek yaparken bazı aileler ise pilav, yoğurt ve hoşaf ikramı yapmaktadır (KK-9).

Ölünün kırkı çıkınca “yas alma” töreni yapılır. Bu törene katılacak olan kişiler yanlarında kına ve yiyecek getirir. Getirilen kınalar bir yere boşaltılarak dul bir kadın tarafından karılır ve yas almaya katılan kadınların eline bir parça kına verilir. Cenaze evi tarafından ölen kişinin ruhuna değmesi amacıyla misafirlere “çörek ekmeği” denilen ekmekler ikram edilir. Ölen kişinin kıyafetleri bu tören esnasında saklandığı yerden çıkarılır. Yas almaya katılan kadınlar bu kıyafetlerin etrafında ölen kişiye ağıtlar yakar. Törene katılanlar tarafından getirilen yiyeceklerden ise yemekler yapılarak köyde dağıtılır (KK-2).

Yas alma merasimine katılan kişiler, evlerine döndükleri zaman evlerindeki sularının cenaze suyu olduğunu düşündüğünden kendi hanelerine ölüm bulaşmasın diye bu suları dökerek su kaplarını yeniden doldurur. Böylece ölümü kendi hanelerinden uzak tuttuklarına inanırlar (KK-5).

Hidrellez zamanı ise köy halkı, ölmüş olan atalarının ruhu ile bir araya gelmek için toplu olarak mezarlığa gider. Her ailenin bir ocağı olduğundan mezarlıktaki yeri de bellidir. Burada kurbanlar kesilerek saz eşliğinde nefesler söylenir. Ardından semah dönülür (KK-3).

Sonuç

Bayramiç yöresinde yaşayan Tahtacı Türkmenlerinde ölüm etrafında gelişen birçok folklorik unsur saptanmıştır. Tabu sayılan bazı hayvanların veya olayların ölümü çağrıştırdığına yönelik inançlar, çok eski Türk inançlarındaki hayvan kültlerinin bir izi olarak değerlendirilebilir. Yine, ulu ağaçlara zarar verilmemesi, verildiği takdirde kişiye ölüm veya felaket getireceği inancı ağaç kültü ile, Hidrellez zamanı her ailenin mezarlığa gidip ölen akrabalarını ziyaret etmesi ve atalarının mezarları başında kurban kesmeleri atalar kültü ile, ölen kişinin kabrine su döküldükten sonra testinin delinmesi ve cenazeye katılanların evlerine döndüğünde kullandıkları suları yenilemeleri de su kültüyle ilişkilidir.

Ölen kişinin başında ruhunun rahatlaması için defin işlemlerinden evvel sazender tarafından ölüm nefeslerinin okunması, ölen kişinin

sağlığında iken dinî törende giydiği elbiseleri ve değerli eşyaları ile gömülmesi, mevtanın mezarında rahat etmesi amacıyla mezar içlerinin oyularak kazılması ise ölen kişinin ruhunun yaşamaya devam edeceği inancını göstermektedir ki, bu uygulamalar aslında eski Türk ölüm inançlarıyla paralellik arz etmektedir.

Bu inanış ve uygulamaların büyük bir kısmında eski Türk kültürüne ait izlere ve İslami uygulamalara rastlanmaktadır. Yöredeki Tahtacı köyleri, gerek coğrafi yapıları gerekse de sosyal dayanışmaları sayesinde dış etkilerden son derece uzak olduğundan Şamanizm ekseninde var olan bazı inançlar birtakım İslami etkilere rağmen korunarak günümüze kadar gelmiştir. Bu bağlamda ölümle ilgili adetlerde Türklerin geleneksel dünya görüşüne dair izleri görmek de mümkündür.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- AÇA, Mehmet - YOLCU, M. Ali (2016). "Halk Bilgisinin İnanış Temelli Temsilleri". *Halk Bilimi El Kitabı*, (Ed. Mustafa Aça), s. 418-555, Konya: Kömen Yayınları.
- BİÇEN, Hüseyin Y. (2005). *İnanışları ve Gelenekleriyle Tahtacılar*. Ankara: Tekağaç Yayıncılık.
- İNAN, Abdülkadir (2017). *Tarihte ve Bugün Şamanizm*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- LVOVA, E. L. vd. (2013a). *Güney Sibiryaya Türklerinin Geleneksel Dünya Görüşleri: Kâinat ve Zaman, Nesnelere Dünyası*. (Çev. Metin Ergun), Konya: Kömen Yayınları.
- LVOVA, E. L. vd. (2013b). *Güney Sibiryaya Türklerinin Geleneksel Dünya Görüşleri: İnsan ve Toplum*. (Çev. Metin Ergun), Konya: Kömen Yayınları.
- LVOVA, E. L. vd. (2013c). *Güney Sibiryaya Türklerinin Geleneksel Dünya Görüşleri: Simge ve Ritüel*. (Çev. Metin Ergun), Konya: Kömen Yayınları.
- TRYJARSKÍ, Edward (2012). *Türkler ve Ölüm: Geçmişten Bugüne Türklerde Ölüm Kültürü*. (Çev.: Hafize Er), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- ULUOCAK, Şeref (2014). "Kazdağı Tahtacı Türkmen Kozmolojisinde Hakka Yürümek". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 71, s. 55-82.
- YÖRÜKÂN, Yusuf Ziya (2016). *Müslümanlıktan Evvel Türk Dinleri, Şamanizm*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Sözlü Kaynaklar

- KK-1: Ali Kemal Alacaoğlu, 1968, Lise, Esnaf, Bayramiç/Güvem Mah.
- KK-2: Bağdat Ak, 1952, Eğitim Yok, Ev Hanımı, Bayramiç/Karıncaçlık Köyü.

- KK-3: Erhan Esen, 1979, İlkokul, Çiftçi, Bayramiç/Koşuburnu Köyü.
KK-4: Gülsüm Alacaoğlu, 1970, İlkokul, Ev Hanımı, Bayramiç/Güvem Mah.
KK-5: Hüseyin Gök, 1944, İlkokul, Emekli, Bayramiç/Koşuburnu Köyü.
KK-6: Mehmet Ak, 1932, İlkokul, Emekli, Bayramiç/Karıncalık Köyü.
KK-7: Mustafa Kurt, 1940, İlkokul, Sazandar, Bayramiç/Karıncalık Köyü.
KK-8: Veli Kızgın, 1990, Lise, İşçi, Bayramiç/Koşuburnu Köyü.
KK-9: Yeter Kurt, 1942, İlkokul, Ev Hanımı, Bayramiç/Karıncalık Köyü.

EKLER

Fotoğraf 1: Mezara Bırakılan Bastonlar (solda), su dökülen ibrik (sağda).
(Bayramiç, Koşuburnu Köyü).

Fotoğraf 2: Ölen kişiye ait anahtarlık (mezarın üstünde). (Bayramiç, Koşuburnu Köyü).

Fotoğraf 3: Mezar taşına kazınmış olan "kaz ayağı" damgası. (Bayramiç, Koşuburnu Köyü).

Fotoğraf 4: Etrafı taşlarla çevrili, başucunda ölen kişiye ait bastonun bulunduğu mezar. (Bayramiç, Koşuburnu Köyü).

